

Het soldatenhart

Erasmus MC'er Erwin Kompanje zoekt in de medische geschiedenis naar eerste beschrijvingen van ziekten. Ditmaal: een aandoening die eerst alleen werd geconstateerd bij soldaten, maar later ook bij burgers.

De 21-jarige boer William C. had zich in augustus 1862 aangemeld als soldaat voor de 21e New Yorkse compagnie. Het was de tijd van de Amerikaanse burgeroorlog. Terwijl hij met duizenden anderen van Harper's Ferry naar Fredericksburg marcheerde, waar tussen 11 en 15 december een heftige strijd werd gevoerd, kreeg William last van hartkloppingen, hevige pijn op de borst en bemoeilijkte ademhaling. In december 1862 werd hij opgenomen in het ziekenhuis en na diverse overplaatsingen kwam hij terecht in het militaire U.S.A. Hospital aan Turner's Lane.

Daar werd hij onderzocht door de 29-jarige arts Jacob M. Da Costa. Die zag vele jonge soldaten met dezelfde hartklachten als William C. en publiceerde hierover een uitvoerig artikel in januari 1871. Hij noemde de aandoening *Irritable heart*. Da Costa begreep de aandoening niet goed, er was geen lichamelijke aandoening te vinden bij de jonge soldaten, vooral niet van het hart. Hij noemde het een functionele hartaandoening. In de medische literatuur werd de aandoening al snel *Da Costa's syndrome of Soldier's heart* genoemd.

Intensieve oorlogshandelingen

Pas tijdens de Eerste Wereldoorlog kwam de aandoening weer onder de aandacht. Deze keer niet bij Amerikaanse soldaten, maar bij soldaten uit het Engelse leger die in Zuid-Afrika en India vochten. In augustus 1918 werd bekend dat niet minder dan 41.699 Britse soldaten uit het leger ontslagen

waren vanwege hartproblemen, de meeste vanwege het *Da Costa's Syndrome*. Oorzaken werden gezocht in 'spieruitputting van het hart' door de intensieve oorlogshandelingen van de soldaten.

'Klassieker over paniekstoornis'

De Britse arts Sir Thomas Lewis schreef aan het einde van de Eerste Wereldoorlog een uitgebreid boek over *The Soldier's Heart*. In 1940 verscheen een tweede druk. De reden was duidelijk: de Tweede Wereldoorlog. Het vermoeden rees dat ook in de deze oorlog weer vele duizenden soldaten zouden gaan lijden aan het soldatenhart.

Dit klopte, bij vele duizenden Engelse, Duitse en Amerikaanse soldaten werden de verschijnselen waargenomen. Dr. Paul Wood gaf in 1941 een overzicht van de verschijnselen bij 200 soldaten: 93% had last van kortademigheid, 89% van hartkloppingen, 88% van vermoeidheid, 80% van overmatig transpireren, 80% van gejaagdheid, 78% van aanvallen van duizeligheid en 78% van pijn in de linkerborsthelft.

Nieuwe verklaring

Ondertussen werd duidelijk dat het soldatenhart niet typisch voor jonge soldaten

was. Ook bij burgers en dan vooral bij vrouwen werden de symptomen herkend. Na 1960 verschoof de gedachte dat de het een hartaandoening was naar de verklaring dat het ging om een kwaal van psychische of psychiatrische origine.

Ook tegenwoordig zien artsen en verpleegkundigen regelmatig patiënten met klachten die sterk lijken op de problemen van de jonge soldaten. En ook tegenwoordig worden de klachten nog opgemerkt bij jonge soldaten, die nu te werk zijn gesteld in Irak of Afghanistan. De huidige diagnose is een paniekstoornis die in het palet van psychische aandoeningen is ingedeeld bij de angststoornissen. Tijdens een paniekaanval krijgt de patiënt klachten van kortademigheid, hartkloppingen, het gevoel dat hem of haar een hartinfarct of beroerte zal overkomen, ongecontroleerd trillen van de spieren, misselijkheid en duizeligheid.

Isolement

Net als jonge soldaten met een sterke weerzin tegen terugkeer naar het front waar zij onwel werden, zijn veel huidige patiënten met paniekstoornis agorafobisch, ofwel angstig in open ruimten. Zij mijden de plaats waar zij een aanval doormaakten en raken daardoor steeds meer in een isolement. Hoewel dr. Henry Hartshorne al in 1863 over 'Heart disease in the army' had geschreven, was het Jacob Da Costa die in 1871 als eerste zeer uitvoerig over de verschijnselen heeft gepubliceerd. Dat maakt zijn publicatie tot een klassieker over paniekstoornis.